

KAMER

﴿ ٥٤ ﴾ سُورَةُ الْقَمَرِ

Bu Kamer sûresi, ki « **اِقْتَرَبَتْ** » dahi denilir Mekkîdir. Hicretten evvel Mekke'de iken

Peygamberlerden Mekkeliler mu'cize istediler, inşıkakı Kamer mu'cizesi gösterildi, kâfirler: bu bir müstemir

sihir dediler. Bunun üzerine nâzil oldu.

Âyetleri - Elli beştir.

Kelimeleri - Üç yüz kırk ikidir.

Harfleri - Bin dört yüz on üçtür.

Fasılası - ر harfidir.

Bu sûrenin «Venecmi» ye münasebeti Necmile Kamerin münasebeti kadar açıktır. O «

« هَذَا نَذِيرٌ مِنَ النُّذُرِ الْأُولَى . أَزِفَتِ الْأَزِفَةُ » diyerek hitam buluyor. Bu « اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ » diyerek başlıyor. O evvelki inzarları tafsil ediyor, bu cihetle «En'âm» dan

sonra «A'raf» a, «Furkan» dan sonra «Şuara» ya, « يس » den sonra «Saffat» a benziyor.

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
﴿١﴾ اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ ﴿٢﴾ وَإِنْ يَرَوْا آيَةً
يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ ﴿٣﴾ وَكَذَّبُوا وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَ هُمْ
وَكَلُّ أَمْرٍ مُسْتَقَرٌّ ﴿٤﴾ وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ ﴿٥﴾

Sh:»4618

﴿٥﴾ حِكْمَةٌ بِالْغَةِ فَمَا تُغْنِ النُّذُرُ ﴿٦﴾ فَتَوَلَّ عَنْهُمْ يَوْمَ يَدْعُ
الدَّاعِ إِلَى شَيْءٍ نَكْرٍ ﴿٧﴾ خَشَعًا أَبْصَارَهُمْ يُخْرَجُونَ مِنَ

الْأَجْدَاثِ كَانَهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ ﴿٨﴾ مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ يَقُولُ
الْكَافِرُونَ هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ ﴿٩﴾ كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمَ نُوحٍ فكَذَّبُوا
عِبَدَنَا وَقَالُوا مَجْنُونٌ وَازدَجِرَ ﴿١٠﴾ فَدَعَا رَبَّهُ أَنِّي مَغْلُوبٌ
فَانْتَصِرْ ﴿١١﴾ فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ ﴿١٢﴾
وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا فَالْتَقَى الْمَاءُ عَلَى أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ ﴿١٣﴾
وَحَمَلْنَاهُ عَلَى ذَاتِ الْوَاحِ وَدُسرٍ ﴿١٤﴾ تَجْرِي بِأَعْيُنِنَا جَزَاءَ
لِمَنْ كَانَ كُفِرَ ﴿١٥﴾ وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ
﴿١٦﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذِرٍ ﴿١٧﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ
لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿١٨﴾ كَذَّبَتْ عَادٌ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي
وَنُذِرٍ ﴿١٩﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا فِي يَوْمِ نَحْسٍ
مُسْتَمِرٍّ ﴿٢٠﴾ تَنْزِعُ النَّاسَ كَانَهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُنْقَعِرٍ ﴿٢١﴾

﴿٢١﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذِرٍ ﴿٢٢﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ

لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٢٣﴾ كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ ﴿٢٤﴾
 فَقَالُوا أَبَشْرًا مِثَّا وَاحِدًا نَتَّبِعُهُ إِنَّا إِذَا لَفِيَ ضَلَالٍ وَسُعُرٍ
 ﴿٢٥﴾ ءَأَلْقَى الذِّكْرَ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا بَلْ هُوَ كَذَّابٌ أَشِرٌّ
 ﴿٢٦﴾ سَيَعْلَمُونَ غَدًا مِنَ الْكَذَّابِ الْأَشِرِّ ﴿٢٧﴾ إِنَّا مُرْسِلُوا
 النَّاقَةَ فِتْنَةً لَهُمْ فَارْتَقِبْهُمْ وَاصْطَبِرْ ﴿٢٨﴾ وَنَبِّئْهُمْ أَنَّ الْمَاءَ
 قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ كُلُّ شِرْبٍ مُحْتَضَرٌ ﴿٢٩﴾ فَنَادَوْا صَاحِبَهُمْ
 فَتَعَاطَى فَعَقَرَ ﴿٣٠﴾ فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ ﴿٣١﴾ إِنَّا
 أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ ﴿٣٢﴾
 وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٣٣﴾ كَذَّبَتْ قَوْمُ
 لُوطٍ بِالنُّذُرِ ﴿٣٤﴾ إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ حَاصِبًا إِلَّا آلَ لُوطٍ
 نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ ﴿٣٥﴾ نِعْمَةٌ مِنْ عِنْدِنَا كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ
 ﴿٣٦﴾ وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ ﴿٣٧﴾ وَلَقَدْ
 رَاوَدُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذْرٍ ﴿٣٨﴾

﴿٣٨﴾ وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً عَذَابٌ مُسْتَقِرٌّ ﴿٣٩﴾ فَذُوقُوا
عَذَابِي وَنُذِرِ ﴿٤٠﴾ وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ
مُدَّكِرٍ

Meali Şerifi

Yaklaştı Saat, yarıldı Kamer 1 Hâlâ bir âyet görseler yüz çevirip derler: müstemir bir sihir 2 Yalan dediler,
hevâlarına uydular, halbuki her emir müstekır 3 Celâlim hakkı için onlara kıssalardan öyleleri de geldi ki
onlarda zecredecek haberler var 4 Bir hikmeti balığa, fakat inzarlar faide vermiyor 5 Sen de onlardan yüz
çevir, o gün ki çağırıcı görülmedik müdhiş bir şey'e çağırır 6 Gözleri düşgün düşgün kabirlerden çıkarlar,
sanki çivgin çekirgeler 7 Gibi çağırana koşarak, der ki kâfirler: bu pek zorlu bir gündür 8 Onlardan evvel
Nuh kavmı tekzib etti yalancı dediler o kulumuza, mec'nun dediler, çok incittiler 9 O da nihayet rabbına duâ
etti, ben dedi, mağlûbum, hemen nusratını ver 10 Bunun üzerine Göğün kapılarını açtık dökülen bir su ile
şakır şakır 11 Yeri de fişkirtik kaynaklar halinde, derken su birleşti bir emr üzerine ki olmuştu öyle
mukadder 12 Onu ise taşdıık elvahlı ve kenetli bir hamule üzerinde ki akar 13 Nezaretimizle giderdi o

nankörlük edilen zata bir mükâfat olarak 14 Celâlim hakkı için bıraktık ta onu bir âyet olarak, fakat düşünen mi var? 15 Ki nasıl azâbım ve inzarlarım? 16 Şanım namına Kur'anı müyesser de kıldık düşünmek için, fakat düşünen mi var? 17 Tekzib etti de Âd nasıl oldu azâbım ve inzarlarım? 18 çünkü salıverdük üzerlerine müstemirr, nühusetli bir günde bir soğuk rüzgâr ki sarsar 19 İnsanları kökünden devrilen hurma kütükleri gibi yolar 20 Bak nasılmış azâbım ve inzarlarım? 21 Şanım namına

Sh:»4621

Kur'anı müyesser de kıldık düşünmek için, fakat düşünen mi var? 22 Semûd o inzarları tekzib ettiler 23 Şöyle dediler: içimizden bir beşere mi tabi' olacağız? Şübhesiz biz o vakit şaşkınlık içinde kalır ateşlere yanarız 24 O zikir aramızdan ona mı bırakıyorlar? Belki o bir şımarık yalancıdır 25 İleride bilecekler o şımarık yalancı kimdir? 26 İşte biz onlara bir fitne olmak üzere o Nâkayı (o dişi deveyi) salıyoruz. Onun için gözet onları ve sabırlı ol 27 Hem haber ver onlara ki su aralarında nebetle taksim ve her su alış huzur iledir 28 Bunun üzerine sahiblerine bağırdılar o da silâha sarıldı da ayaklarını çırpı 29 Fakat bak nasıl oldu azâbım ve inzarlarım 30 Çünkü biz üzerlerine tek bir sayha salıverdük, açılıcı çırpısı gibi kırılıp döküle kaldılar 31 şanım namına Kur'anı müyesser de kıldık düşünmek için, fakat düşünen mi var? 32 Lûtun kavını

o inzarlara yalan dediler 33 Biz gönderdik üzerlerine taşlar yağdıran, yalnız Lûtun ailesini necata çıkardık
bir sehar 34 Tarafımızdan bir ni'met olarak, işte şükredeni böyle karşılız 35 Celâlim hakkı için satvetimizin
şiddetini kendilerine ihtar da etmiş idi, fakat o ihtarları cidal ile karşıladılar 36 Ve onun müsafirlerinden kâm
almağa kalkıştılar, biz de gözlerini siliverdik de tadın bakalım dedik azâbımı ve inzarlarımı? 37 Ve Celâlim
hakkı için bastırverdi kendilerini bir sabah bir azâbı müstekır 38 Tadın bakalım azâbımı ve inzarlarımı 39
Şanınm namına Kur'anı müyesser de kıldık düşünmek için, fakat düşünen mi var? 40

1. ﴿اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ﴾ Saat yaklaştı - mü'minlere sevabın, kâfirlere ıkabın mev'ud olduğu

Kiyamet vakti günden güne yaklaşmaktadır. Hazırlanmak lâzım gelir ﴿وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ﴾ ve ay,

yarıldı - Peygamberin en parlak mu'cizatından olan inşıkakı Kamer mu'cizesi vaki' oldu. Eshab, tabiîn ve

müteahhirînden ma'lûm olan müfessirlerin umumu bunun bu mu'cizeyi haber verdiğinde müttefiktir. Haber

meşhurdur, Sahabeden bir hayli zevat rivâyet etmişlerdir.

Ezcümle Hazreti Ali, İbni Mes'ud, İbni Abbas Huzeyfe, Enes, Cübeyr İbni Mu'tim, İbni Ömer ve saire gerçi

İbni Abbas ve Enes gibi bazıları vak'ada bizzat şahid olmamışlardır. İbni Abbas henüz doğmamıştı, Enes

de Medîne'de dört beş yaşlarında bulunuyordu. Fakat âyetin tefsirinde vak'ayı sahih olarak rivâyet

eylemişlerdir. İbni Mes'ud, Cübeyr İbni Mu'tim ise bizzat şâhid olarak rivâyet edenlerdendir.

Buhârî'de İbni Mes'udden - 1) Resulullahın devrinde Kamer iki fırkaya inşikak etti, bir fırka dağın

fevkinda, bir fırka da ardında, Resulullah şâhid olun buyurdu - 2) Kamer inşikak etti, biz Peygamberle

beraber idik, iki fırka oldu, bize şâhid olun, şâhid olun buyurdu - İbni Abbastan: Peygamberin zamanında

Kamer inşikak etti - Enesten, Mekke ahâlisi kendilerine bir âyet gösterilmesini istediler, Peygamber de

Kamerin inşikakını gösterdi Kamer iki fırkaya ayrıldı. Müslim, İbni Mes'udden: - 1) Resulullahın ahdinde

Kamer iki şikka inşikak etti, Resulullah şâhid olun buyurdu. - 2) Biz Resulullah ile Minade bulunduğumuz

sırada idi, Kamer iki filkaya infilâk etti, bir filka dağın arkasında idi, bir filka da berisinde, Resulullah bize

şâhid olun buyurdu - 3) Resulullahın ahdinde Kamer iki filkaya münşakkoldu, bir filkayı dağ setretti, bir filka

da dağın üstünde idi, Resulullah « **اللَّهُمَّ اشْهَدْ** » dedi, İbni Ebi Adiyî hadîsinde «

اشْهَدُوا اشْهَدُوا » dedi. - Enesten: ehli Mekke Resulullahdan bir âyet göstermesini istediler, o

da «merreteyn» olarak Kamerin inşikakını gösterdi, diğer rivâyette firkatayn. - İbni Abbastan Buharî gibi.

Tirmizî, İbni Mes'udden: biz Resulullah ile beraber Minada idik Kamer iki filkaya inşikak etti, bir filka dağın

ötesinde bir filkada birisinde, Resulullah bize «şâhid olun!» dedi, ya'ni «

اَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَاَنْشَقَّ الْقَمَرُ» - Enesten: ehli Mekke Peygamber sallallahü aleyhi

vesellemden bir âyet istediler, binaenaleyh Mekkede Kamer iki kerre

Sh:»4623

«merreteyn» inşikak etti. Bunun üzerine «اَقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَاَنْشَقَّ الْقَمَرُ» nâzil oldu.

- İbni Ömerden: Resulullahın ahdinde Kamer yarıldı, Resulullah: şâhid olun buyurdu. - Cübeyr ibni

mutimden: Peygamberin ahdinde Kamer inşikak etti hattâ iki fırka oldu, şu dağın üzerinde ve şu dağın

üzerinde, bunun üzerine: Muhammed, bizi büyüledi dediler, ba'zıları da eğer bizi büyüledi ise herkesi de

büyüleyemez ya dediler.

Şifai şerîfte Ebu huzeyfetel'erhabî rivâyetiyle Hazreti Aliden: Kamer inşikak etti, biz Resulullah ile

beraber idik.

Yine Şifada ve müsnedi Ahmedde Esved rivâyetiyle İbni Mes'uddan: hattâ cebeli, Kamerin iki fûrcesi arasında gördüm. - Mesruk rivâyetiyle İbni Mes'uddan: Kureyş kâfirleri Ebî kebşenin oğlu size büyü yaptı dediler, içlerinden birisi «eğer Muhammed, Kamere büyü yaptı ise büyüğü bütün ehli Arzı tutacak değil a. Diğer beldeden gelenlere sorun bakalım görmüşler mi? dedi, gelenler oldu, sordular, öyle gördüklerini söylediler. Semerkandînin nakline göre Ebu cehil, bu bir sihirdir, ehli âfaka haber salın gören olmuş mu bakalım dedi, ehli âfak da onu münşakk olarak gördüklerini haber verdiler, yine de «

«هَذَا سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ» dediler.

İbni cerîr ve İbni Ebî hatim ve Ebu nüaym delâilde Huzeyfeden: Huzeyfe Medayinde bir hutbesinde

demiştir ki: «uyanın Allah tealâ «اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَاَنْشَقَّ الْقَمَرُ» buyuruyor. Evet

Saat cidden yaklaştı ve Peygamberimizin zamanında Kamer hakikaten münşakk oldu, uyanın Dünya fırak i'lân etmektedir, haberiniz olsun ki bugün meydan yarın koşu».

Hâsılı bu babda hadîs, hayli çoktur, bütün bunlar âyetin tefsiri hakkında vârid olmuş rivâyetlerdir.

Bilhassa İbni mes'udün ve İbni Abbasın ta'birleri vechile inşıkakı Kamer mu'cizesi maziydır. Netekim ibni

mes'udün

Sh:»4624

diğer bir ifâdesinde beş şey geçmiştir. Duhan, lizam, batşe, kamer, rum. Hazreti Enesin rivâyetinde bir «

مرتينِ» ta'biri vardır. Âlûsînin nakline göre Abd ibni humeyd, Hâkim ve ibni merduye ve Beyheki ibni

Mes'uddan dahi «

رَأَيْتُ الْقَمَرَ مُنْشَقًّا شَقَّتَيْنِ مَرَّتَيْنِ بِمَكَّةَ قَبْلَ مَخْرَجِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ = Peygamber çıkmazdan evvel mekkede iken Kameri iki kerre iki

şakka münşakk olarak gördüm» diye rivâyet edilmiştir. Bunun için hâfız Ebûl'fadli Irakî Nazmüssiyerde

inşikakin iki kerre vukuu mücmaün aleyh olduğuna kail olarak «bil'icma' iki kerre münşakk oldu» demiştir.

Hâfız İbni hacer de bunun hakkında demiştir ki: Peygamberin zamanında inşikakin teaddüdüne cezmeden

ulemai hadîsden kimse bilmiyorum. Bil'icma' kaydı merreteyne değil inşikaka müteallık olmalıdır. «

مرتينِ» diyenin muradı da firkateyn demek olsa gerektir. Aliyyül'karî der ki: ibni imamı cevziyye bir

kitabında» merreteynden ba'zı kerre efâl, ba'zı kerre a'yan murad olunur, ekseriyya efâlde kullanılmakla

beraber «انْشَقَّ الْقَمَرُ عَلَى عَهْدِ رَسُولِ اللَّهِ مَرَّتَيْنِ» hadîsinde olduğu gibi

a'yanda dahi kullanılır ki bu hadîste şikkayn ve fil'kateyn demektir. Bunu bilmiyenler inşikakı iki zamanda iki defa olmuş zanneylemişler, halbuki bir kerre olmuştur» diye zikretmiş olduğunu şeyhim Irakîye söyledim cevab vermedi demiştir. Lâkin Alûsî İbni mes'ud rivâyetinde şakkateyn merreteyn denilmiş olması hasebiyle bunun firkateyn ma'nâsına olması yaraşmıyacağını ve binaenaleyh İbni Mes'udün kelâmında merreteyn ru'yetin kaydi olmak muvafık olacağını, ya'ni iki inşikak olmayıp iki kerre bakıp şübhesiz olarak gördüğünü söylemiştir. Bizim ise bunlardan vasıl olduğumuz netice şudur: inşikakı Kamer vak'ası iki değil birdir. Ancak bu inşikak esnasında Ay şimşek çakar gibi sūr'atle iki

Sh:»4625

kerre ayrılıp kapanmıştır. Ve iki ayrılış esnasında da dağ ya'ni cebeli Hıra veya cebeli Ebi kubeys aradan görünmüştür.

Âyet « انْشَقَّ الْقَمَرُ » diye tasrih ettiği, haber de böyle meşhur olduğu halde bir iki müfessirin

buna mecaz bir ma'nâ verdiği de söylenmiştir. Ebüssüudün nakline göre: Osman ibni Ata babasından: «

سَيَنْشَقُّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ = Kıyamet günü münşakkolacak demiş, neseî gibi ba'zı tefsirlerde bu,

Haseni Basariye de atfolunmuştur. Gerçi maziynin mecazen muzarri' ma'nâsına geldiği ve tehakkukuna

tenbih için istikbalin mazıy gibi ifade edildiği mevki'ler Kur'anda hayli çoktur. Lâkin burada böyle bir te'vilin

ma'nâsız olacağı gösterilmiştir. Çünkü önündeki « **وَأَنْ يَرَوْا** » âyeti bunu reddeyleyler. Fahrüddini Razî

der ki: müfessirînin hepsi murad, «Kamer münşakkoldu onda inşikak vukua geldi» demek olduğunu

söylemişler, haberler de inşikakın hudusuna delâlet etmekte bulunmuştur. Sahîhte haber meşhurdur.

Sahabeden bir cemaat rivayet eylemiş ve demişlerdir ki Resulullahdan bir mu'cize olarak inşikak âyeti

ayniyle istendi, o da rabbına duâ etti, binaenaleyh şakkeyledi ve geçti. Ba'zı müfessirînin «murad «

سَيَنْشَقُّ » demektir, inşikak edecektir» demesi beîddir ve hiç ma'nâsı yoktur. Çünkü onu teslim etmeyip

men'eyliyen felsefeci mazıyde de men'eder müstakbelde de, tecviz eden için ise te'vile hacet yoktur.

Kamerin yarılması haddi zatında mümkünattandır, haberi sadık ile vukuu haber verilince inanmamağa

sebebi yoktur. Mütevatir olan Kur'an onu isbat için en kuvvetli delil iken başkaca tevatür aramağa da hacet

yoktur. Haricdeki müverrihlerin ve müneccimlerin farkına varamamasından veya bir husuf gibi telâkki

etmesinden dolayı zabt-u kayd etmemiş olmaları vak'ayı inkâra hak veremeyeceği gibi Semavî ecramin

hark-u iltiyamı mümkün değildir diyenlerin lakırdılarının da ehemmiyeti yoktur, butlânı sabittir **اه**. Ebu

Hayyan der ki « **انْشَقَّ الْقَمَرُ** » kavlinin ma'nâsı Kıyamette münşakkolacaktır zu'munda

bulunanın

Sh:»4526

sözü hilâfına ümmetin icmaı vardır ve onu «

وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ» âyeti reddeder. Çünkü bu

kelâm ancak istenen âyetin zuhurundan sonra münasib olur. Huzeyfe Medaindeki hutbesinde: agâh

olunuz ki saat yaklaştı ve Peygamberinizin zamanında Kamer hakikaten münşakkoldu demişken, Hasenin,

saat geldiği vakit nefhai sâniyeden sonra Kamer münşakkolacak demesine iltifat olunamayacağı gibi

«Kamerin inşikakı, ay doğduğu esnada zulmetin yarılmasından ibarettir, ma'nâ « ظَهَرَ الْأَمْرُ »

demektir, çünkü Arab vâzih olan şeyde Kameri mesel darb eder netekim zulmetin infilâkından dolayı

sabaha felâk tesmiye olunur ve infilâka inşikak ta'bir edilir» diyenin sözüne de iltifat olunmaz. Bunlar bozuk

kavillerdir. Eğer müfessirîn zikretmemiş olsalardı yine hiç kale almazdım **اهـ**. Filhakika iymandan ziyade

inkâra heveskâr olanları memnun edecek gibi görünen bu son te'vil büsbütün fâsid bir sefsetadır. Zira her

lisanda olduğu gibi Arabda da ay ile aydınlığın mesel olmuş bir münasebeti bulunduğu gizli bir şey değil

ve bir şey üzerine ay doğmak vuzuh ve zuhurdan mecaz ve kinaye olabilirse de Ayın yarılmasına

karanlığın yarılması mülâhazasile Ayın doğması ma'nâsı vermek, sonra da bundan vuzuh ve zuhur

ma'nâsına intikal ederek ortalığın aydınlandığı ve binaenaleyh Kıyametin yaklaştığı ma'nâsını anlamak pek aykırı bir düşünce olur. Evet sabahleyin zulmetin yarılmasına fecr ve felâk ve infilâk denilir, çünkü sabah demek o zulmetin yarılışı ve açılışı demektir. Fakat ondan dolayı Güneşin doğmasına inşıkakı Şems denilemeyeceği gibi ayın doğmasına da inşıkakı Kamer denilemez. Mecazda sema' şart değildir diye birisinin böyle bir mecaz düşünebileceği farz edilirse her halde Kuranı böyle aykırı ma'nâlardan tenzih etmek lâzım gelir. İhtara hacet yoktur ki Kıyametin yaklaşmasına yaraşan ma'nâ ayın doğması ile ortalığın aydınlanması değil, ayın yarılması

Sh:»4627

ve ecramı Semaviyyenin dahi yıkılabileceğinin anlaşılmasıdır. Ve bu haysiyetlidir ki inşıkakı Kamer mu'cizesi saatin zamanda yakınlığından ziyade akla yakınlığını göstermiştir. Bu münasebetle şunu da söyleyelim: Haseni Basrî ile Ataya atf edilen ma'nâda bir sui tefehhüm olmuştur. Onlar, Kamerin Kıyamette inşıkak edeceğini söylemekle geçmiş olan inşıkakı Kamer vak'asını inkâr edivermiş gibi farz edilmiştir. Halbuki hakikat öyle değildir. Onlar âyette sarih ve haberde meşhur olan mazıydeki inşıkakı inkâr etmiş değil, âyetin diğer bir delâletini tavzih ve tefsir eylemişler, vaki' olan inşıkakı Kamer mu'cizesinden ileride

Kamerin büsbütün yarılıp Kıyametin kopacağı ma'nâsını anlamak lüzumunu ihtar etmişlerdir. Zira Saat

yaklaştı ve Kamer yarıldı denilince şübhe yok ki Kamerin yarılması Kıyamet alâmetlerinden olduğu

anlaşıyor. Fakat Peygamberin zamanında yarılmış olmakla olduğu gibi kalacak mıdır? Yoksa bu

yarılışından ileride saati geldiği zaman « **وَجَمَعَ الشَّمْسُ وَالْقَمَرُ** » mantukunca hepsinde

sirri fenânın zuhura geleceğini anlatmak için mi bu âyet sevk olunmuştur. İşte Hasen ve Ata «

« **سَيَنْشَقُّ فِي الْقِيَامَةِ** » demekle bu sevk göstermişlerdir. Bu ma'nâ zannedildiği gibi «

« **انْشَقَّ** » maziysinin muzari' ma'nâsına hamli tarzında bir mecaz ile te'vil değil, mazi olan inşikakın

müstekbeldeki inşikaka bir delâleti ve aynı zamanda « **اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ** » cümlesinin bir

mazmunudur. Bu şöyle demek oluyor: Kamerin inşikakı bir emri vaki'dir, maziye vaki' olan bu inşikak,

Kamerin ve onun gibi Semavî ecramin dahi yarılıp parçalanabileceğini ve bu suretle âlemdeki her şey

hakkında Peygamberin haber verdiği Kıyametin akla yakın olduğunu göstermiştir. Binaenaleyh Müşriklere

o saatin hulûlü ile Peygamberin zaferi de uzak değil, yaklaşmaktadır. İşte bizim anladığımıza göre «

« **سَيَنْشَقُّ** » denilmesinin ma'nâsı budur. Bu da bütün müfessirlerin anladığı ma'nânın müfadından başka

bir şey değildir. Yoksa Hasen ile Ata

inşikakı Kamer mu'cizesinin vukuundan haberdar olmamış veya rivayetleri reddetmiş veya âyetin

siyakından gaflet ederek mazıy ma'nâsını nefeylemiş demek için hiç bir delil yoktur. Ancak istikbaldeki

inşikakı tasrihan söylemişlerdir.

Felsefe bakımından mes'elenin münakaşası İlmî kelâm mes'elesidir. Fahrüddini Râzî demişti ki felsefeci

mazıy de istikbali de men'eder. Esas i'tibariyle mu'cizatı tesavvur edemiyenlere karşı ilk yapılacak iş

Kur'anın bir çok yerlerinde yapıldığı vechile hilkatteki acaibata nazarı dikkati celbetmektir. Bunun için

evvelâ burada İbni Sînanın ba'zı sözlerini hikâye edelim:

İbni Sîna İşaratın nihayetinde « ^{۲۸}أَسْرَارِآيَاتُ » namıyla mu'cizat ve keramat gibi havârik ve

garaibden bahseden « ^{۲۸}نَمَطُ عَآشِرِ » de nefsi insanînin fevkal'adelikle alâkadar olan ba'zı

hususiyâtına, hey'et ve kuvasına, ırfanına ve hakka nisbetine dair işaretlerinden sonra şu tenbihleri yapar

da der ki; belki sana arifinden adeti kalbediyor gibi gelen bir takım haberler vasıl olur sen de hemen

tekzibe kalkışsın, meselâ denilir ki bir arif nâs için istiska etti de yağmur yağdı, yâhud istişfa etti de şifa

buldular, yâhud aleyhlerine duâ etti de zelzeleye tutulup yere geçtiler, yâhud diğer bir suretle helâk

edildiler yâhud lehlerine dua etti de üzerlerinden vebayı, öleti, seyli, tufanı bertaraf etti. Yâhud ba'zısına yırtıcı hayvanlar boyun eğdi, yâhud ba'zısından kuş kaçmadı ve daha bunlar gibi sarihan mümteni' tarıkında tutulmıyacak şeyler işittiğin zaman birdenbire inkâra kalkışma da tevakkuf et acele eyleme. Çünkü tabiatın esrarında bu gibilerin de esbabı vardır. Belki ben sana ba'zılarını da hikâye ederim.

Sh:»4629

Tabiat âleminde umuri gaybiyye üç mebde'den münbeis olur. Birisi zikredilen hey'eti nefsiyye, ikincisi unsurî cisimlerin havassı ki mıknatisin kendine hass olan kuvvet ile demiri cezbi gibi. Üçüncüsü Semâvî kuvvetler ki onlarla ecsamı arzıyyenin vaz'ıyyetlerine göre emzicei mahsusaları beyinde yâhud onlarla nüfusi Arzıyyenin vaz'ıyyetlerine göre emzicei mahsusaları beyinde bir münasebet bir takım asarı garîbenin hudusünü istitba' eder. Sihir evvelki kısım kabîlindedir. Belki mu'cizeler ve kerametler ve neyrencaî ikinci kısım kabîlinden, tılsımlar üçüncü kısım kabîlindedir. Sakın ukalâlığın ve avamdan farkın münkirlikle her şeyden sıyrılıp çıkmak olmasın, o bir boş beyinlilik, hafiflik ve acizdir. Sabit olan bir şey'i anlıyamadığından dolayı tekzib etmekteki hımbıllık, delili olmıyan bir şey'i tasdik edivermendeki hımbıllıktan aşağı değildir. Kulağına iriştirilen haberin garabeti seni iz'ac etse bile onun muhal olduğuna bürhanın

olmadıkça tevakkuf ipine sarıl, savab olan o gibileri kaim bürhanın bulunmadıkça imkân buk'asına salmaktır. İyi bil ki tabiatte nice acâib ve kuvayı aliyei fa'ale ile kuvayı sâfilei münfeilenin ictimaatında nice garaib vardır. Birader! sana hak kaymağından yayık döğdüm ve lâtif kelimeler içinde hikmet lokmalarıyla ziyafet çektim. Sen o gibi cahillerden, mübtezellerden, görgüsü ve mümaresesi yok, safası koku arkasında dolaşmak olan kimselerden yâhud şu feylesofluk taslıyanların mülhidlerinden ve sinek gibi bulaşık mızızlarından sakın! اهـ .

Böyle duâ ile zelzele olabilmesini ve kuleranın kalkabilmesini bile tabiat esrarında mümteni' görmiyen İbni Sîna teessüf olunur ki İlmi tabîf namına nazariyyesinde yanlış bir fikre zahib olmuş, Sema ve ecramı Semaviyyeyi tab'ında hareketi müstakîme mebdei bir meyil bulunmıyan ve lemsi kabil olmıyan sırf ibdaî ve gayri unsurî cismi basit halinde vazederek mülâhaza etmiş ve «tab'ında

Sh:»4630

hareketi müstakîme mebdei bulunmıyan bir cismin ise hark-u iltiyam şanından olamıyacağı» iyzah eyliyerek bu kübrâ ile o mevzuadan şu neticeyi almış: cirmi muhîf ve muhaddidi cihat olan ve kendisinde

yalnız meyli müstedîr mebdei bulunan cismi Semâ kabili hark değildir, yırtılmayı kabul etmez demiş, bunu böyle müberhen gibi göstermiştir. Ve bu suretle onun kevn-ü fesadi kabil olmadığını, tekvînî değil, ibdâî bir cevher olduğunu da söylemiş, sonra kevakin, hâmilleri olan eflâkin gayri ecrâm olduklarını, bununla beraber anasırdan tekevvün etmeyen cevheri mübda' cinsinden bulduklarını ve çünkü zikri geçen mevzuaya mebniy gayri mütekevvin olan ecsama, mütekevvin olan ecsamın yabancı bir şey gibi tahallül edemeyeceğini ve binaenaleyh Şems-ü Kamer ve bütün kevakin de basit olmaları lüzumunu müsbet gibi göstermiş ve kabili levn, mübsar olmakla beraber melmus olmadıklarını da ilâve eylemiştir. Hasılı Semâ ve eflâk sanki bu'di mücerred gibi koparılması mülâhaza edilemeyecek sâde bir imtidad suretinde şeffaf ve basit bir cimri muhît, kevakin de bir zıya gibi görünen ve fakat dokunulması ve bölünmesi kabil olmaları gayri unsurî ecrâmı basitai ibdaiyye telâkkî edilerek ya heyûlalarının başkalığından yâhud heyûlâ tabiatı umûmiyyetle kabili infisal olduğu halde sureti cismiyyelerinin tabiatından naşi Semâ ve ecrâmı Semâviyyenin hark-u iltiyamı tab'an mümteni' olduğu felsefe ilmi tabiide müberhen gibi addolunmakla zamanlarının fenni namına bu felsefe ardında gidenler Kamerin tab'ına nazaran şakkını imkânsız zannelemişlerdir.

Lâkin hakikatte bu, bürhan ile isbat edilmiş değil, söylediğimiz gibi tab'ında hareketi müstekimeye

mebde' olabilecek bir meyil bulunmadığını teslim eden bir mevzu'aya istinad ettirilmiştir ki bu mevzuanın

kevakibe ta'miminde eski Betlimyos heyeti nazariyelerinin

Sh:»4631

te'siri olmuştur. Haydi bu'di mücerred gibi hiç vezn-ü sıkleti olmadığından dolayı harekete asla meyli

olmayan basit vahidi muttasıl sâde bir imtidad «Etendu» suretinde bir cisim tasavvur olunsun, fakat, her

hangi bir cisimde hareketi müstedîre mebdei olan meyil kabul edildikten sonrâ onda hareketi müstekîme

mebdei olan meylin imtinanı iddia eden bir mevzua bize bir tenakuz gibi gelir, çünkü müstekîm veya

müstedîr olmak hareket mefhumunun zafisi değil, arazîsidir. Birinin caiz olabildiği bir yerde diğeri de caiz

olabilir. Mani' de muktezî gibi başkaca mülâhaza edilmek lâzım gelir.

Burada Müttekellimînin münakaşalarını tafsil edecek değiliz ancak şunu da söyleyelim ki bu Feylesofların

kevakibi hamilleri olan feleklerle beraber hareket ettirebilmek için ecsamı gayrı unsuriyyeden saymaları da

doğru değildir. Onlar da Arz gibi ecsamı unsuriyyeden mürekkebe ve binaenaleyh kevn-ü fesadı kabildirler.

Zamanımızın fennî ve felsefî telâkkîleri de böyledir. Hattâ bu gün kabul edilmekte bulunan nazariyyata göre

Arz Şemsten ayrılmış olduğu gibi Kamer de Arzdan ayrılmıştır. Buna göre de « **وَأَنْشَقَّ الْقَمَرُ** »

mazîde olmuş bir vakıa olarak sadıktır. Felsefeci isterse âyete bu ma'nâyı verebilir. Fakat bu ma'nâyı verirken gerek şakkı Kamer mu'cizesini ve gerek Kıyamet zuhuriyle ileride Kamerin yarılabilceğini gayri mümkün saymağa hakkı olmadığını da i'tiraf etmek lâzım gelir.

Bu günkü fen, Kameri bir cismi esîrfi farz etmediği gibi yarılabilmek kabiliyyetini de inkâr etmez. Ancak yarılması için tatbiki lâzım gelen kuvveti veya kudreti ta'yin edebilmek bir mes'ele teşkil eder. Yoksa gerek dahilinden bir infilâk ve gerek haricinden bir cereyan, bir mevce, bir müsademe farzıyla parçalanması tesavvur olunabileceği gibi bir nevi' elâstikiyyet veya tazyık farzıyla açılıp kapanmasını tesavvur etmek de mümkündür. Burada mevzu

Sh:»4632

bahs olan müessir ise Allah tealânın kudret ve iradesidir. «

« **مَا كَانَ لِرَسُولٍ أَنْ يَأْتِيَ بِآيَةٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ** » dir. Sûrei «Ra'd» da

şedîdülkuvanın ta'limiyle istivadan sonra kabe kavseyini ev ednâ tedellîsinde ru'yeti âyât ile tecelli eden

kurbi ilmî ve şuhudî sûrei «Kamer» de kurbi iradî ile tecelli etmiş ve Resulullahın talebi üzerine şakki

Kamere iradei ilâhiyenin teallûku zâhir oluvermiştir.

Şeyh Muhyiddîni Arabî Fütuhâtının üç yüz otuzuncu babında Hazreti Muhammediyeden menzili Kameri ma'rifet hakkında berzahî bir ifade ile şöyle der: Allah seni tarafından ruh ile te'yid buyursun bil ki: Kamer, hilâl denilen ile Bedir denilen arasında nurun ziyade ve noksanı halinde bir benzahî makamdır. Görülünce ay diye sesler yükseldiği için hilâl denilmiştir. Görenin gözünde nurun zatına umumu halinde de bedir denilir. Kamer için bu iki hüküm mabeyninden başka bir menzil kalmamıştır. Ancak onunla gözler arasına hail olan şuai Şems tahtinde gözlerin idrakinden istitarındaki bedriyyetine mihâk denilir. O vakit o Güneşe gelen yüzünden tıbkı bize doğru olduğu zamanki bedir halindedir. Güneşin zâhir olmadığı yüzünden de mihakdır. Bu iki makamın arasında da bir yüzünden nur zâhir olduğu kadar da diğer yüzünden eksilir ve bir yüzünden eksildiği kadar da diğer yüzünden nur ile zâhir olur. Bu ise kavsi felekînin ı'vicacındandır. Demek ki o hem daima bedir, hem daima mahmuk olur durur. Bu da Allah tealânın arif billâh olanlara bildirmeyi irade buyurduğu bir sirr içindir. Onlara bilfiil bu meseli darb buyurduğu bir sirr içindir. Onlara bilfiil bu meseli darb buyurmuştur ki bundan ibret alarak onun ma nusıbe lehine intikal etsinler. Ya'ni suret üzere vücudu ve zâhir olduğu meratabin tefsirine göre ahvalinin tegayyürü hasebiyle ondan insanı kâmilî

tanımak ve ma'rifetullaha irmek gayesine geçsinler. Allah tealâ « وَالْقَمَرَ قَدَرْنَا مِنْ مَنَازِلَ »

buyurdu, ne bedir ne de hilâl tesmiye etmedi, çünkü bu iki halde onun bir,

Sh:»4633

ikiden başka menzili yoktur. Menazil ta'biri ancak Kamer hakkında sadık olur. Tedânî ve tedellî dereceleri

Kamerindir. Hazreti gaybe duhulde ve hazreti şhadete hurucda ziyade ve noksanı almak onundur. Sonra

Allah tealâ onu ihsanı kâmilin sureti ilâhiyye ile zuhuru için inşikak ile tavsif etti ve onun zuhuru o suretin

şakki oldu, onun için o suretin zuhuru, Kamerin iki filka üzere inşikakının zuhuru gibi iki emr üzerinedir.

Sahabîden haberde vârid oldu ki Resulullahın ahdi üzerine Kamer inşikak etti. Arabdan bir taife onun

sıdkına kendileri için bir âyet olmasını istemişlerdi onun üzerine inşikak etti de Resulullah sallâllahü aleyhi

vesellem hâzir bulunanlara şâhid olun dedi. Allah tealâ da «

اِقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَاَنْشَقَّ الْقَمَرُ » buyurdu. Fakat sual vakı' olan inşikakımı murad etti?

Kestirilemiyor maamafih âyetten zâhir olan odur. Çünkü inşikakı şu kavli ile ta'kib buyurmuştur. «

وَإِنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرِضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ » fil'vakı' onu gördükleri vakıt

onlar öyle dediler. Ve onun için Resulullah sallâllahü aleyhi vesellem hâzir bulunanlara şâhid olun dedi,

çünkü onların vukuunu istedikleri vukua geldi. Bununla beraber onlarca olan ancak zâhir olandır, o vaki' nefsel'emirde mi yoksa nazırın nazarında mı? Bu lâzım olmaz. Çünkü o ihtimal ancak onun nefsel'emirde gözlere zâhir olan gibi olduğunu haber verdiği zaman muhbirin kavliyle mürtefi' olacaktır. Halbuki muhbirin kavli mahalli niza' o (ya'ni sihir diyenlerin noktai nazarları bu, zâhiri bir gösterişten ilerisine inanmıyorlar) ve istedikleri vaki' olduğu zaman kendilerinden zuhura gelen i'tirazın kendilerinden zuhura gelmemesini suallerinde şart da koşmamışlardı, binaenaleyh Peygamber sallâllahü aleyhi veselleme sual vaki' olandan ziyadesi de lâzım gelmez (ya'ni

Sh:»4634

mu'cizeyi gösterdikten sonra ilcaî bir surette inandırmak Peygamberin vazifesi değildir. Hattâ suallerinde şart etselerdi yine lâzım gelmezdi, çünkü ilcaî âyet, hikmeti bi'sete münafîdir, yoksa ba'zı rivâyetlerde varid olduğu vechile Kamer şakkedildiği surette iyman edeceklerini va'detmekle i'tiraz etmemeği teahhüd de etmişlerdi, fakat hislerine, görüşlerine inanmadılar âfaktan habere havale ettiler) sonra âfaktan insanlar geldi, o gece Kamerin inşikakını haber veriyorlardı onun için de Allah tealâ « سِحْرٌ مُسْتَمِرٌّ » dediklerini hikâye buyurdu, sonra da Allah « كُلُّ أَمْرٍ مُسْتَقَرٌّ » buyurdu, o emir olduğu gibi oldu,

hasılı: Kamer berzahıyyül'mertebe olmasa idi ne ihlâl ve ibdarı ne de mahk-u israrı kabul etmezdi. Demek

ki sihri müstemir dahi « كَلُّ أَمْرٍ مُسْتَقَرٌّ » hükmünde dahildir. İşte bu, hakka bir şikak ve aynî

ilimde bir cehildir. « ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ » buyurulandır ki bir ilim olarak tesbit eylemiştir.

اهـ . Şeyhin bu sözlerinden ba'zıları, yanlış bir fikre zahib olmuş, inşıkakı Kamer mu'cizesi hakkında

«Kamerin nefsel'emirde yarılmış olması lâzım olmayıp bakanların gözlerine öyle gösterilmiş olması kâfi

olduğunu söylemiş» zannetmişlerdir. Halbuki böyle demek Şeyhi sihir diyenlerin sözlerine iştirâk etmiş

farzetmektir. Bu ise Şeyhin kâ'bina yakışmaz. Zamanımızda basılan en güzel eserlerden «maddiyyun

mezhebinin izmihlâli» nam kitabında Bay İsmail Fenni mu'cizata dair yazdığı şayanı istifade ma'lûmat

sırasında Şeyhin bu sözlerine temass ederek şöyle bir mutaleada bulunmuştur:

«Şeyhi ekber, inşıkakı Kamerin nâzırın nazarında vukuu ihtimali mürfeti' olmadığını beyan ediyor. Şu

halde ona göre bu mu'cizenin yalnız enzarı nasta vuku' bulmuş olması da muhtemeldir. Vâkıa buna karşı o

halde Müşriklerin ana sihir demekte haklı olmaları lâzım gelir denilerek i'tiraz edilebilirse de bu i'tiraza

cevab vermek mümkündür. Denilebilir ki inşıkakı Kamerin yalnız enzarı nasda

vukuu anın bir mu'cizei hakikiyye olmasına mani' değildir. Çünkü buna müşâbih bir sihrin vukuu ne görülmüş ne de işidilmiştir. Sahirlerin ba'zı hayalât gösterdikleri mervî ise de bu hayalâtı öyle ecrami Semâviyeye kadar teşmil eden ve bilfiil mevcut Kameri bulunduğu halin gayride gösteren bir sahir, kimse işitmemiştir ilh...»

Böyle bir cevab hiç de doğru olmaz. İ'tiraf etmek lâzım gelir ki gerek kavilde olsun gerek fiilde olmamış bir şeyi olmuş gibi göstermek büyük bir hüner de addedilse vakia mutabık olmıyan bir yalan, bir aldanış mahiyetinden çıkmış olmaz. Makamı nübüvvetin kuvvei kudsiyesi öyle şaibelerden tenzih edilmek ıktıza eder. Sihir diyenlerin muradı da onun vaki'de olmayıp sade gözlere bir gösterişten ibaret olduğunu iddia etmekten başka bir şey değildir Şeyhin anlattığı da budur. O, kelâmının bütün cereyanında inşikakı Kameri bir vak'a olarak anlatmıştır: Bununla beraber onlarca olan ancak zâhir olandır. O vaki', nefsel'emirde mi yoksa nâzırın nazarında mı bu ihtimal ancak muhbirin kavliyle mürtefi' olacaktır. Muhbirin kavli ise mahalli niza'dır sözünden muradı da sihir diyenlerin noktai nazarlarındaki berzehiyyeti anlatmaktır. Zamirler onlara raci' ve ihtimal onların kendi hislerindeki şübheleri haberde niza' eden onlardır. «

ذَلِكَ مَبْلَغُهُمْ مِنَ الْعِلْمِ» de onlar hakkındadır. Onun için Şeyh o sözler arkasından şu ihtarı

yapar: yine bil ki nazar ve i'tibar, esrar ve envardan zâhir olan ulûmdandır. Nurda basar ve ibsar içindir.

Onun için Allah tealâ bu makamı zikrettiğinde « فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ » buyurdu.

Ya'ni basarın nuruyla idrâk ettiği mubsarat ve ahkâmından size verdiği basîret

Sh:»4636

gözleriyle idrâk edeceğiniz şuhud veya fikre geçiniz ki şuhudi etemm ve akvadır. Fikir o mertebeyi ulyadan

aşağı olan şuhudu ednadır. İkisi de zahir olandan müstetir ve bâtın olana geçer, bunlar «

« آيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَفَكَّرُونَ » olduğu gibi hem de « آيَاتٍ لِقَوْمٍ يَتَّقُونَ » dür. Müttakiyi

Allah ta'lim eder, onun için onun ilmine şekk ve şübhe girmez, mütefekkir ise mahlûkunun kuvvetine bakar,

onun için gâh isabet eder gâh hata eder. İsabet ettiği takdirde de yollar muhtelif olduğu için o isabeti ifade

eden kuvvet ile kendisine şübhe girmesi de kabil olur. Hasılı müttaki basîret sahibidir. Mütefekkir basar ile

basîret arasındadır. Basar ile kalmaz, halis basîrete de varamaz **أهـ**. Mumaileyh fennî bay da kelâmının

sonunda hissi tekvasiyle basîretine sahib olarak şu sağlam hakikatleri ihtar eder: Muhyiddini Arabî kuddise

sirrûh hem ekâbiri ulema ve meşayihden hem de müfessirînden olduğundan kendisinin şakkı Kamer

mu'cizesinin nazarlarda vukuunu muhtemil addetmesinde erbabı şükûk tarzı tefekkürlerine muvafık bir

sureti izzahıye bulabilirler. Lâkin hamdolsun biz onlardan değiliz. Cenabı Allahın her şey'e kadir olduğuna

ve kavanini tabiiye anın « كُنْ » emrinin muktezasından başka bir şey olmadığına ve Kur'anı azîmin

mahzı hakikat idiğine iymanımız vardır. Mâdem ki Kur'anda Kamer inşikak etti buyurulmuştur. Ve cumhuri

ulema ve müfessirîni kiram bu inşikakın yevmi Kıyamette vuku' bulacağı hakkında Osman ibni Atanın

pederinden ettiği rivayeti salifüzzikir eshabı kiramın rivayetleriyle ve bundan başka «

« وَأَنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ » kavli celîlinin delâleti

sarihasıyla reddederek inşikakı Kamerin ahdı nebevide mu'cize olarak vukuunu bil'icma' kabul

eylemiştir. Biz artık bunun nefsel'emirde vukuunu kabul ve tasdik hususunda asla tereddüd etmeyiz ve

bunun keyfiyyetini ancak Allah tealâ ve Resülü bilir deriz. Böyle bir hâdisenin her yerde görülmesi lâzım

geleceği yolunda iyrad edilmek istenilen

Sh:»4637

i'tiraz dahi bizce mucibi iştibah ve tereddüd olamaz. Zira Kamerin inşikakını etrafta bulunanlar dahi

görmüşler ve gördüklerine şahadet etmişlerdir. Gerçi ufukların tehalüfü, Kamerin sehab ile mestur olması,

gece vakti ekseri nasın meskenleri dahilinde bulunmaları ve herkesin Semayı terassudla meşgul olmaması

gibi esbabdan dolayı bunu bittabi' bütün âlem göremezse de elbette sâir mahallerde dahi görenler olmuştur. Lâkin o devri cehalette hükümferma olan cehalete mebni bu hâdesenin sâhir ve Cin ve Şeytanların efaline atfedilerek gayri mazbut kalmış olması muhtemeldir. Mu'cizatı kavanini tabiiyye ile te'lîfe çalışmak bunları harikalıktan çıkarıp umurı adiyeye sırasına sokmağa kalkışmak demektir. Halbuki akıl bu gibi umurı fevkatabianın mahiyetlerini idrâkten âcizdir. Ve anı dairei salâhiyyetinin haricinde kullanmak pek vehim hatalara sebebiyyet verir **اه**. Şerhi Mevakıfta Seyyidi şerif, inşikakı Kamer mu'cizesinin mütevatir olduğunu söylemiştir. İbni Hacibin muhtasar şerhinde Sübkî de bunu ihtiyar ederek der ki: doğrusu inşikakı Kamer mütevatirdir. Kur'anda mensustur. Sahihaynde ve sairede turukı şettadan merviydir. Öyle ki tevatüründe şübhe edilmeyecek haysiyyettedir **اه**. Tevatürü, Kur'anda « **انْشَقَّ الْقَمَرُ** » sarîh olmak haysiyyetiyledir. Hadîsler bunun tefsirine müteallık olmak itibariyle hey'eti mecmuasına nazaran tevatürü ma'nevî denilebilecek kadar meşhurdur. Bununla beraber icmal Kur'anda mensus ise de tefsir noktai nazarından tevatüründe söz edilmiş bulunduğu için müevvili ve tafsilinin münkiri ikfar olunmaz. Çünkü dinden çıkarmak pek büyük bir iş olduğu için ihtiyat edilmek lâzım gelir.

Evet Saat yaklaştı ve Ay yarıldı da 2. ﴿وَأَنْ يَرَوْا آيَةً يُعْرَضُوا﴾ hâlâ bir âyet görseler

i'raz ediyorlar. - Olacak olmadan akıllanmıyorlar, akıbeti düşünmüyorlar. İbret almak istemiyorlar da her gördükleri âyetten yüz çeviriyorlar

Sh:»4638

﴿وَيَقُولُوا سِحْرٌ مُّسْتَمِرٌّ﴾ ve müstemirr bir sihir diyorlar. - Bu tekabülden anlaşıldığı üzere

burada âyet, alâmeti acîbe ya'ni harika ve mu'cize ma'nâsındır. Bununla beraber şu da bir kaidedir ki

siyakı şartta nekire, siyakı nefide gibi amm olur. Binaenaleyh her hangi bir âyet ma'nâsına her türlü âyete

şamildir. Ya'ni hiç bir âyeti, hiç bir delili, hiç bir mu'cizeyi nazarı i'tibara almıyorlar da «müstemir bir sihir»

deyip geçiyorlar. Bu «müstemir» kelimesine de bir kaç mânâ verilmiştir. Birisi maruf olduğu üzere yeniden

yeniye muttariden cariy ve mütevaliy demektir. Birisi de geçici, ya'ni gelip geçici demektir ki Buhârîde bu

ma'nâ menkuldür. Bu iki ma'nâ da mürurdan müştaktır. Bir de kuvvet ma'nâsına mirreden müştakk olarak

muhkem demek olduğu Ebul'aliye ve Dahhâkten nakledilmiştir. Bu ma'nâ birincinin lâzımı olarak da

mülâhaza olunabilir. Sihir ta'birine yakışan gelip geçici ma'nâsına olmaıtır. Âyat ve mu'cizatın tevaliy ve

teakubüne yakışan da kuvvetli ve mütemadi ma'nâsıdır. Binaenaleyh hepsinin birer vechi vardır. Yukarıda

geçtiği üzere Kamerin inşikakını gördükleri vakit Ebu Kebşenin oğlunun sihri, bakalım etraftan gelecek

yolculara soralım dediler, gelenler de gördüklerini söyleyince sihri müstemir dediler diye rivayet

olduğuna göre kuvvetli ve itiradlı ma'hâsı kasd edilmiş olmak ıktıza eder. Halbuki sihir, her ne de olsa

bâtıl olacağından böyle demeleri şaşkınlıkla bir nevi' tenakuza düşmüş olduklarını iş'ar eyler 3.

﴿وَكَذَّبُوا﴾ ve tekzib ettiler - Peygamberi ve getirdiği haberleri ve gösterdiği âyetleri ve mu'cizeleri

yalana nisbet edip inkâr eylediler. Fakat bir şey bildiklerinden, bir delîle istinad ettiklerinden değil de

﴿وَاتَّبَعُوا أَهْوَاءَ هُمْ﴾ hevalarına uydular - keyflerine, sırf nefislerinin meyillerine tâbi'

olarak tekzib

Sh:»4639

ettiler. Vakı'de hakkın muktezasını hisaba almadılar ﴿وَكُلُّ أَمْرٍ مُسْتَقَرٌّ﴾ halbuki her emir

müstekirr - ya'ni Peygamberin işi zannettikleri gibi gelip geçici bir şey değildir. Her işi Allah tealânın ılm-ü

takdirinde kararını almış ona doğru gitmektedir. Hepsinin varıp karar kılacağı bir gaye ve akıbet vardır ki

hakikati o zaman tebeyyün eder. Peygamberin işinin hakikat ve ulviyyeti ve onların hevalarının mahiyyeti

ve şeameti indi ilâhîde mukarrer olduğu gibi saati gelince belli olacaktır. 4.

﴿وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا﴾ Celâlim hakkı için onlara mühim haberlerden öylesi

de geldi ki - ya'ni geçen ümmetlerin ahvaline veya Âhirete müteallık haberlerden Kur'anda öyle mühim

haberler de geldi ki ﴿فِيهِ مَزْدَجَرٌ﴾ onda zecredecek, vaz geçirecek tehdid, sakındırarak öğüd,

yâhud, sakınılması lâzım gelen acı akıbetler var -

MÜZDECER, masdarı mîmî de ismi mekân da olabilir 5. ﴿حِكْمَةٌ بَالِغَةٌ﴾ bir hikmeti baliga

-

HİKMETİ BALİĞA, inhâmın ve gayeye isabetin en yüksek derecesine irmiş hikmet demek olup «ma» dan veya «müzdecer» den bedel, yâhud mahzûf bir mübtedanın haberidir. Ya'ni bir hikmeti balığa olan zecirler

ve haberlerle Kur'an geldi. Yâhud bunların hepsi, cereyanı halin böyle olması bir hikmeti balığadır.

﴿فَمَا تُغْنِ السُّدُورُ﴾ demek ki o inzarlar faide vermiyor. 6. ﴿فَتَوَلَّ عَنْهُمْ﴾ o halde

sen de onlardan - o hevaları peşinde giden münkirlerden yüz çevir, boş yere mücadele ile uğraşma da

yaklaşmakta olan saate bak. ﴿يَوْمَ يَدْعُ الدَّاعُ﴾ o gün ki da'vetçi da'vet edecek -

bu

gün yaklaşmakta olduğu zikrolunan saati bir beyandır. Bu yevm mukadder zikre müteallık olabilirse de

aşağıdaki « **يَخْرُجُونَ** » a müteallık olması daha muvafıktır. Kıyamet günü onlardan yüz çevir, şefaet

etme ma'nâsına « **فَتَوَلَّ** » ye teallûkunu tecviz edenler dahi olmuş ise de secavendde bu ihtimali

kesmek için « **عَنْهُمْ** » üzerine vakfî lâzım işareti mim konmuştur. Kavli meşhur da'vetçi İsrâfildir. Diğer bir

Melek olduğu da söylenmiştir. Ebüssüud buradaki da'vet « **كُنْ فَيَكُونُ** » daki emir kabîlinden olmak

da caiz olur, diyor. Bu surette çağırın Allah tealâ olmuş olur. Ya'ni o çağırıcı « **إِلَى شَيْءٍ نُّكْرٍ** »

münker, ya'ni misli görülmedik müdhiş bir şeye - hisaba veya haşır veya haşr için neşre, çağıracağı gün 7.

﴿ **خَشَعًا أَبْصَارُهُمْ** ﴾ gözleri huşu' içinde -hâilenin dehşetinden gözler korku ve saygı ile

düşgün bir halde ﴿ **يَخْرُجُونَ مِنَ الْأَجْدَاثِ** ﴾ kabirlerden çıkacaklar

﴿ **كَأَنَّهُمْ جَرَادٌ مُنْتَشِرٌ** ﴾ sanki ceradı münteşir gibi - çıvgın çekirgeler gibi intişar ile 8.

﴿ **مُهْطِعِينَ إِلَى الدَّاعِ** ﴾ o çağırın da'vetciye yelerek fırlıyacıklar

﴿ **هَذَا يَوْمٌ عَسِرٌ** ﴾ diyecek ki o kâfirler ﴿ **يَقُولُ الْكَافِرُونَ** ﴾ bu çok zorlu bir gün. -

Bundan mü'minler için öyle olmayacağı anlaşılır.

9. ﴿ **كَذَّبَتْ قَبْلَهُمْ قَوْمَ نُوحٍ** ﴾ Onlardan evvel Nuhun kavmı tekzib etti - ya'ni o tekzib

denilen fi'li ya Muhammed senin kavmindan evvel Nuh kavmı yaptı, Allahın Peygamber gönderdiğine

inanmadı ﴿فَكَذَّبُوا عَبْدَنَا﴾ öyle ki o kulumuza yalan isnad ettiler

﴿وَقَالُوا مَجْنُونٌ﴾ ve mecnun dediler ﴿وَأَزْدَجِرْ﴾ hem de zecredildi - tebliğden

men'edilmek için

Sh:»4641

çok azarlandı, incidildi, eziyet olundu «

﴿لَعْنٌ لَمْ تَنْتَهُ يَا نُوحُ لَتَكُونَنَّ مِنَ الْمَرْجُومِينَ﴾ diye vaz geçmezse

recm-ü i'dam ile tehdid olunuyordu 10. ﴿فَدَعَا رَبَّهُ﴾ o da rabbına dua etti:

﴿أَنْتَى مَغْلُوبٌ فَانْتَصِرْ﴾ şöyle ki: ben mağlûbum artık öcünü al 11.

﴿فَفَتَحْنَا أَبْوَابَ السَّمَاءِ بِمَاءٍ مُنْهَمِرٍ﴾ bizde dökülen bir su ile Semanın

kapılarını açtık - cumhurun Beyanına göre su ile Semanın kapılarını açmak ta'biri bir istiarei temsilîyedir,

Bulutlardan suyun kesretle boşanışı kuvvetli bir seyl ile Semanın kapıları açılıp gök kubbenin yarılması

manzarasına teşbih olunmuştur. 12. ﴿وَفَجَّرْنَا الْأَرْضَ عُيُونًا﴾ Arzı da kaynaklar

halinde coşturduk ﴿فَالْتَقَى الْمَاءُ﴾ derken su birleşti - « الْمَائَانِ » mâân = iki su

denilmeyip müfred olarak « الْمَاءُ » buyurulması esas itibariyle ikisinin bir su olduğuna işaret olsa

gerektir. Müfessirîn ifradın vechinde diyorlar ki iki suyun iltikası mücaveret tarikiyle değil, ihtilât ve ittihad

suretiyle olduğunu tahkik içindir. ﴿عَلَىٰ أَمْرٍ قَدْ قُدِرَ﴾ Ezelde takdir olunmuş bir emre

binaen ki indirilen suyun çıkarılan kadar olması kanunudur. Yâhud ezelde kader kılınmış bir emr üzerine ki

bu da Nuh kavminin tufan ile helâki işidir. 13. ﴿وَحَمَلْنَاهُ﴾ onu ise yükledik

﴿عَلَىٰ ذَاتِ الْوَاحِ وَدُسْرٍ﴾ elvahlı ve düsürlü bir şey'e bindirdik - elvah, levhın cem'idir.

LEVH her neden olursa olsun tahta gibi yassı şey'e denir. DÜSÜR, disarın cem'idir, disar, eğser, yâhud

geminin tahtalarını yekdiğerine bağladıkları rabita, kened, perçin veya halat. Zatielvah ve düsürden murad

gemidir. Bir nevi' ta'rif için sıfat isim makamına ikame olunmuştur. Ya'ni bir takım elvahın birbirlerine sureti

mahsusada kenedlenmesiyle yapılmış olan gemiye

Sh:»4642

bindirdik 14. ﴿تَجْرَىٰ بِأَعْيُنِنَا﴾ o elvahlı şey bizim nezaretimiz altında akıyordu - «

﴿وَهِيَ تَجْرَىٰ بِهِمْ فِي مَوْجٍ كَالْجِبَالِ﴾ mucebince dağlar gibi dalgaların içinde

Allahın görüp gözetmesiyle doğrudan doğru muhafazası tahtinde akıp gidiyordu.

﴿جَزَاءَ لِمَنْ كَانَ كُفْرًا﴾ o küfredilmiş, kadri bilinmeyip nankörlükle karşılanmış olan zata,

ya'ni Nuha mükâfat için - ki onu tekzib edenler gark olurken o böyle hıfzı ilâhîde mahfuz bulunuyordu. 15.

﴿وَلَقَدْ تَرَكْنَاهَا آيَةً﴾ şanınım hakkıçin onu, ya'ni gemiyi bir âyet olarak bıraktık da - burada

Hazreti Nuhun gemisinin enkazı Cudî dağında kaldı, hattâ bu ümmetin evaili onu gördü diye Katadeden

rivayet vardır. Lâkin murad aynen o geminin kalmış olması değil, mutlaka gemi cinsinin onu hatırlatacak bir

muhtıra olduğunu söylemek olması daha ziyade melhuzdur. Çünkü bunda ibret ve tezekkür sahası daha

geniş daha umumî ve binaenaleyh şu itabın faidesi daha bariz olur. ﴿فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ fakat

hani düşünen -MÜDDEKİR, aslı zikirden iftial babından « مُذْتَكِرٌ » dir. Müzdecerde olduğu gibi, ta, dala

kalbolunmuş, sonra da zal dalda idgam edilmiştir. Mütezekkîr gibi düşünen demektir. Her gemiyi gören

veya duyan düşünmek lâzım gelirken düşünenmi var? 16.

﴿فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذُرِي﴾ ki nasılmış azâbım ve inzarlarım? - Bu istifham tehvîl ve

ta'cib ile tedhiş içindir. 17. ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ﴾ şanınım namına Kur'anı da müyesser

kıldık, kolaylaştırdık, yâhud kolaylıkla ihsan eyledik ﴿لِلذِّكْرِ﴾ düşünölmek için

﴿فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ fakat hani düşünen? - İşbu « وَلَقَدْ يَسَّرْنَا » âyeti

bu sûrenin bir terci' âyetidir ki her kıssanın akıbinde «

وَلَقَدْ جَاءَهُمْ مِنَ الْأَنْبَاءِ مَا فِيهِ مُزْدَجَرٌ» mazmununu hatırlatmak için tekrar

edilmiş ve bu suretle her birinin müstekıl olarak o izdicar ve iddikârı, ya'ni düşünüp ibret almayı ıycab ettiği

anlatılmıştır.

18. ﴿كَذَّبَتْ عَادٌ﴾ Âd tekzip etti - kıssanın istiklâline tenbih için atıf yapılmamıştır.

﴿فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ﴾ tekzip etti de azâbım ve inzarların nasıl oldu? - Bu

istifham evvelki gibi tehvil için değil, söylenecek söze dikkat ve ısgayı celb içindir. 19.

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِيحًا صَرْصَرًا﴾ Çünkü biz onların üzerine bir sarsar rüzgârı
gönderdik - SARSAR, soğuk veya gürültülü bir fırtına ﴿فِي يَوْمٍ نَحْسٍ مُّسْتَمِرٍّ﴾ bir

uğursuz gününde - ki nuhuset ve şeameti onların helâkleriyle hitam bulmadı da Kıyamete kadar berzahta

da muazzeb kaldılar, ba'zı Nücumcuların zannettiği gibi o nuhuset zafisi değil, herkes ve her şey için

uğursuz değil, onlar hakkında öyle oldu 20. ﴿تَنْزِعُ النَّاسَ﴾ o insanları yuluyordu - çekip

koparıp alıyordu ﴿كَانَهُمْ أَعْجَازُ نَخْلٍ مُّنْقَعِرٍ﴾ sanki dibinden kopmuş hurma

kütükleri imişler - Âd, iri bedenli bir kavm oldukları için başları kopup kopup devrildikçe bu teşbihe

mâsadak oluyorlardı 21. ﴿فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرٍ﴾ o halde nasılmış azâbım ve

inzarlarım? - Bu istifham da tehvîl ve ta'cib içindir 22. ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ﴾ şanı

namına Kur'anı da müyesser kıldık ﴿لِلذِّكْرِ﴾ düşünmek için ﴿فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ fakat

hani düşünen.

Sh:»4644

23. ﴿كَذَّبَتْ ثَمُودُ بِالنُّذُرِ﴾ Semud, nezirleri tezkib etti - burada nüzür, inzar ve va'z

ma'nâsına nezîrin cem'ı olabileceği gibi münzir, ya'ni Peygamberler ma'nâsına da olabilir. Fahri Razî

burada şöyle bir mutaleada bulunup demiştir ki Allah tealâ bu sûrede beş kıssa zikretmiş ve mütevasıt

kissanın zikrini etemmi vech üzere yapmıştır. Çünkü Salih aleyhisselâmın hali Muhammed sallâllahü aleyhi

vesellem Hazretlerinin haline daha çok benzer yar, Çünkü onun getirdiği mu'cize sair Peygamberlerin

getirdikleri mu'cizelerden daha acibdir. Gerçi Isâ aleyhisselâm ölüyü diriltmiştir lâkin ölü, hayata mahall idi,

demek o Allahın izniyle hayatı kabil olan bir mahalde isbat etmişti, Musâ aleyhisselâmın da asâsı ejderha

oldu, demek Allah tealâ bir haşebede hayat isbat eyledi. Lâkin haşeb nebattır. Nebatta da hayvaninkine

müşabih bir nemâ kuvveti vardır. Bu obirinden daha acibdir. Salih aleyhisselâmın yedinde zâhir olan ise

taştan deve çıkmasıdır. Halbuki taş cemaddır, hayata da mahal değildir, nemaya da mahal değildir. Demek

ki bu daha acıbdır. Hazreti Peygamber sallâllahü aleyhi vesellem ise hepsinden daha acibini getirdi ki

Semavî bir cirimde tesarruftur. Müşrik diyordu ki: Semaya kimse ıremez. Onun şakk-u harkına imkân yoktur.

Arzıyyat, maddeleri müşterek ecsam olup her biri diğnerinin suretini kabul edebilirse de Semavat onu kabul

etmez diyorlardı. Bu suretle Hazreti Peygamberin getirdiği mu'cize Salih aleyhisselâmın en acib olan

mu'cizesinden de daha acib ve daha beliğ ve daim olmuştur. اهـ .

24. ﴿فَقَالُوا أَبَشْرًا مِّنَّا وَاحِدًا﴾ Tekzib ettiler de dediler ki: â! bizden bir beşere,

bir kişiye mi ﴿نَتَّبِعُهُ﴾ tâbi' olacağız? - Evvelâ, « أَبَشْرًا » demekle bir beşere tâbi' olmayı kabul

etmek istemiyorlar, Melek istiyorlar gibi görünüyor, sonra « مِّنَّا »

Sh:»4645

bizden demekle kendilerinden ve kendi içlerinden olan bir beşere tâbi' olmak istemediklerini anlatmış

oluyorlar. Bunun mefhumı muhalifi kendi içlerinden olmayıp da hariclerinden bir beşer olsa tâbi'

olabileceklerini iş'ar eder ki bu hal, umumiyette ıstıklâle lâyıık olmiyan kavımların haleti ruhiyelerini

gösterir, kendi aralarında kıskançlıkla geçimsizlik ederler de bir yabancınnın başlarına geçmesini

memnuniyetle telâkki ederek esarete doğru giderler. Daha sonra da « وَاحِدًا » diyorlar ki kendi

içlerinden bir ferde ittibaî kabul etmiyorlar, fakat bir cem'iyet olsa tâbi' olabileceklerini ifade etmiş

bulunuyorlar. Onun için olmalı ki içlerinde: «

« وَكَانَ فِي الْمَدِينَةِ تِسْعَةُ رَهْطٍ يُفْسِدُونَ فِي الْأَرْضِ » mantuku vaki'

olmuştu. Halbuki hakikatte bir cem'iyetin teşekkül edebilmesi ve vahidin riyaseti tahtinde vahdet

kanununa tâbi'dir. Lâkin onlar kendilerinden bir beşere tebeiyeti istemiyorlar da diyorlar ki

« إِنَّا إِذَا لَفِيَ ضَلَالٍ وَسُعْرٍ » her halde biz o vakit muhakkak bir şaşkınlık ve çılgınlık

içinde kalmış oluruz, yâhud o surette yolumuzu gaib etmiş ve ateşler içine düşmüş bulunuruz. Salih

aleyhisselâm onlara Allahın emrini dinlemedikleri takdirde dalâl içinde kalıp ateşlere yanacaklarını

söylediği için onlar da böyle reddediyorlar. Ya'ni asıl sana uyarsak şaşkınlık etmiş ve ateşlere düşmüş

oluruz diyorlar. 25. « وَأَلْقَى الذِّكْرَ عَلَيْهِ مِنْ بَيْنِنَا » o zikir ya'ni vahiy ve kitab

aramızdan onanı bırakılıyor? - Biz de onun gibi bir ferd, bir beşer değilmiyiz? Yâhud içimizde ondan daha

lâyıkı yokmu? « بَلْ هُوَ كَذَابٌ أَشْرٌ » hayır o bir kezzabı aşir - mağrur, şımarık, şımarıklıkla

üstümüze çıkmak isteyen bir yalancı, işte bu derece yalan isnadı ile tekzip ettiler 26.

« سَيَعْلَمُونَ غَدًا » yarın, ya'ni, azâbı

Sh:»4646

görecekleri gün bilecekler ﴿مَنْ الْكَذَّابُ الْأَشْرُ﴾ kimmiş o kezzabı eşir - hakka

inanmıyan şımarık yalancı 27. ﴿أَنَا مُرْسَلُوا النَّاقَةَ فِتْنَةً لَهُمْ﴾ çünkü biz onlara

fitne için nâkayı salacağız. - NÂKA, dişi deve demektir. Sûrei Şuarada geçtiği üzere «

« مَا أَنْتَ إِلَّا بَشَرٌ مِثْلُنَا فَأْتِ بَايَةَ إِنْ كُنْتَ مِنَ الصَّادِقِينَ » diye

Salih aleyhisselâmdan âyet, ya'ni nübüvvetine alâmet olacak mu'cize istemeleri üzerine bir kaç Sûrede

geçtiği vechile işte size bir naka, bir âyet olmak üzere Allah nakası «

هَذِهِ نَاقَةُ اللَّهِ لَكُمْ آيَةٌ فَذَرُوهَا تَأْكُلْ فِي أَرْضِ اللَّهِ وَلَا تَمَسُّوهَا بِسُوءٍ فَيَأْخُذَكُمْ عَذَابُ الْيَمِّ» denilmişti. Bu nâkanın nereden ve nasıl

çıktığı Kur'anda musarrah değildir. Ancak « نَاقَةُ اللَّهِ » ta'bir olunmuştur. Lâkin haberlerde bir «

هَضْبَةٌ » den, ya'ni yalçın kayadan ibaret bir tepeden çıkarılmış olduğu şayi'dir. Burada bunun çıkarılması

değil de irsali, ya'ni bırakın Allahın arzında otlasın diye salınması bir fitne için olduğu beyan buyuruluyor.

Bunu çokları imtihan ma'nâsına tefsir etmişler ise de meşhur ma'nâsına hamlini tecviz edenler dahi

olmuştur. Razî der ki: burada fitne mafulünlehtir, buna göre irsalden maksud fitne olmuş oluyor, lâkin asıl

maksud Peygamberi tasdik olmak lâzım gelir. Çünkü bihakkın Salih aleyhisselâmın mu'cizesidir. Şu halde

bunun tefsirinde tahkik nedir? Deriz ki bunda iki vecih vardır. Birisi: mu'cize bir fitnedir. Çünkü onunla müsab olacak kimsenin hali muazzeb olacak kimsenin halinden seçilir. Zira Allah tealâ mu'cize ile mahza Peygamberin sıtkını anlatmış olması hasebiyle küfredenleri ta'zib eyler, bu cihetle mu'cize Peygamberi bir tasdik olması haysiyetiyle bir ibtilâdır. Zira tasdikten sonra musaddık ile mükezzib seçilecektir. İkincisi bundan daha incedir. Şöyle ki: nakanın kayadan çıkarılması bir mu'cize, salınması ve aralarında dolaşması

ve suyun taksim olunması da bir ibtilâdır. Onun için « اِنَّا مُخْرِجُوا النَّاقَةَ فِتْنَةً »
buyurulmamış « اِنَّا مُرْسِلُوا النَّاقَةَ فِتْنَةً »

Sh:»4647

buyurulmuştur bir de bunda şöyle bir gizli işaret vardır. Ki Allah tealâ dilediğine hidayet buyurur ve hidayetin yolları vardır: ba'zısı insanın kesb ile medhali olacak bir surette olur, meselâ delil olacak bir şey halkeder ve onda insanın nazar ve tefekkürü o suretle vakı' olur ki indinde hak, tereccuh eyler de ona tabi' olur. Ba'zan da onu ibtidadan ona ilca eder ve tâ küçüklüğünden onu hatadan sıyanet eyler. İşte Peygamberler eliyle mu'cize ızharı kesb ile ihtidasını dilediğine hidayet kabilindendir. Peygamberlerin kendilerine olan hidayet ise kesbile değil belki kendilerinde gayri kesbî bir takım ilimler halkı ileler. Bu

suretle « لَّهُمْ » onlara işaretir ve onun için « لَّهُمْ »

buyurulmuştur ki ma'nâsı onlar için fitne olabilecek vechile demektir. ﴿فَارْتَقِبْهُمْ﴾ onun için gözet

onları - bak o yüzden nasıl bir mihnet ve azâba düşecekler ﴿وَاصْطَبِرْ﴾ ve sabırlı ol, sana eziyet

ederlerse azâbı acele etme 28. ﴿وَنَبِّئَهُمْ أَنَّ الْمَاءَ قِسْمَةٌ بَيْنَهُمْ﴾ ve onlara haber

ver ki su, aralarında taksimdir. - Ya'ni naka ile onlar arasında «

لَهَا شَرِبٌ وَلَكُمْ شَرِبٌ يَوْمَ مَعْلُومٍ» mısdağınca nevbet ile taksimlidir. Bir gün nâka

içer bir gün de onlar su alır ve hayvanlarını sularlar. Yâhud nâkanın gününden maadasında onlar arasında

taksimlidir. ﴿كُلُّ شَرِبٍ مُحْتَضِرٌ﴾ her şirb, huzur iledir. - Fıkıhda şirb, şefeden eam, ya'ni

hem içmek hem kullanmak ve sulamak hususlarına şamildir. Her şirb, gerek nâkanın şirbi ve gerek halkın

şirbi, yâhud gerek su içimi, gerek sût içimi demektir. Deniliyor ki halk kendi su nevbetlerinde su alıyorlar,

devenin nevbetinde de

Sh:»4648

sütünü sağib içiyorlardı. Demek ki bu nâkanın bir taraftan külfet bir taraftan ni'met olan acib hususiyetleri

vardı. Bir kerre su nevbeti bütün halkın su nevbetine muadil bir günü işgal ediyor. Bu suretle onları tazyık

eden bir ibtilâ oluyor. Buna mukabil onlara bir çok süt veriyor. Bu cihetle de hallerine vüs'at veren bir ni'met

oluyor. İki halin ikisinde de bir değil, bir çok develerin yerini tutan büyük bir mahlûk olmuş oluyor. Buna

nâkatullah denilmesine ve Allahın Arzında bırakılıp salma yayılmasına nazaran alâ hukmi milkillâh

muameleye tâbi' olan vakıf veya beytül'mal emvali gibi idare olunmuş bir cins sağmal mala benziyor,

Netekim bir de küşeği olduğu nalkediliyor. Allah için hakkı gözetilerek bakıldığı takdirde kendileri için pek

büyük bir ni'met olacak olan bu Allah devesi iktiza ettiği külfet ve meunet ve nizamı kısmet gibi ahkâmı

maslahat ile haklarında bir nevi' tazyik ifade eden bir fitne ve ibtilâ olmakla bu kuyud ve mükellefiyete

dayanamadılar. 29. ﴿فَنَادُوا صَاحِبَهُمْ﴾ derken sahiblerine bağırdılar. - Şehirlerindeki

dokuz çetenin « تَسْعَةُ رَهْطٍ » başı olan ve Semûdün kızılı (Uhaymiri Semûd) denilen Kudar ibni

Salife feryad ettiler ﴿فَتَعَاطَى﴾ o da aldı alacağını - kalktı silâhını veya arkadaşını veya cinayeti

mukabilinde alacağını aldı ﴿فَعَقَرَ﴾ da akretti -

AKR, bir hayvanı ayağından biçerek devirip yıkmaktır. Bu suretle deveyi vurdu öldürdü. Deniliyor ki Salih

aleyhisselâm, bari köşegine yetişin dedi, o, dağa kaçmıştı koşullar bozulayarak anasının geldiği kayaya

girdi yetişemediler. 30. ﴿فَكَيْفَ كَانَ عَذَابِي وَنُذْرِي﴾ fakat arkasından azâbım ve

inzarlarım nasıl oldu? - Nasıl acı bir surette tehakuk etti. Salih aleyhisselâm «

فَقَالَ تَمَتَّعُوا فِي دَارِكُمْ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ ذَلِكَ وَعَدُّ غَيْرِ مَكْدُوبٍ =

onun üzerine üç gün yurdunuzda yaşayın, işte o,

Sh:»4649

yalan çıkmıyacak bir va'd» diye tebliğ etti. Rivayet olunduğu üzere «yarın yüzleriniz sararacak, yarından

sonra kızaracak, üçüncü gün kararacak sonra da sabahleyin başınıza azâb gelecek» dedi, derken bu

alâmetleri görmeğe başladıklarında Salih aleyhisselâmı da tutup öldürmek istediler, o biemrillâh

meiyetindeki mü'minlerle Filestine çekilip kurtuldular. Dördüncü günü ki bir pazar günü idi o yerleri azâba

getirerek gözleri baka baka titriye titriye bir lâhzada helâk oldular «

فَأَخَذَتْهُمُ الصَّاعِقَةُ وَهُمْ يَنْظُرُونَ 31.

﴿إِنَّا أَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ صَيْحَةً وَاحِدَةً﴾ Zira biz onların üzerlerine bir sayha

salıverdık - evlerinin önünde titreşerek bakışıp dururlarken yıldırım çatlar gibi Semâdan bir sayha koptu,

yerden de bir recfe ﴿فَكَانُوا كَهَشِيمِ الْمُحْتَظِرِ﴾ derhal ağılcı çırpısının kırıntıları gibi

kırıla kaldılar. - Çoban ağılının etrafına harîm olmak için çekilen çalı çırpının döğülüp çiğnenerek çürümüş

olan kırıntıları gibi yâhud çobanın ağılında yaktığı çalı çırpının yanık kırıntıları gibi kırıla kaldılar. Bu teşbihin

mazmununda da düşünülecek ma'nâlar vardır. 32. ﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ﴾

Kur'anı da müyesser kıldık düşünmek için ﴿فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ fakat hani düşünen? - düşünüp

de bu mazmunlardan ibret alacak ve ona göre hareket edecek olan? 33.

﴿كَذَّبَتْ قَوْمُ لُوطٍ بِالنُّذُرِ﴾ bu kıssanın da muhtelif yerlerde zikri geçti, mücerred

tekrar suretiyle değil, her birinde hususî bir noktasına işaret olunarak geçti. 34.

﴿حَاصِبًا﴾ Onun için biz üzerlerine salıverdik: ﴿حَاصِبًا﴾ çakıl, taş

yağdıran Melek

Sh:»4650

yâhud rûzgâr: - üzerlerine siccilden istif edilmiş taşlar yağdırıyordu. ﴿الَّا آلَ لُوطٍ﴾ Ancak

Lûtun iman eden mensubları müstesna - ki karısı haric olmak üzere ailesinden bir kaç kişi idi.

﴿نَجَّيْنَاهُمْ بِسَحَرٍ﴾ Onları bir sehar vakti, ya'ni sabaha yakın kurtardık. Selâmete çıkardık. 35.

﴿كَذَلِكَ نَجْزِي مَنْ شَكَرَ﴾ İşte biz, iman-ü itaatla ni'metimize, şükreden kimseleri

böyle karşılız, böyle mükâfatlandırırız. 36. ﴿وَلَقَدْ أَنْذَرَهُمْ بَطْشَتَنَا﴾ Halbuki celâlim

hakkiyçin Lût ötekileri, ya'ni kavminin inzar etmiş tutuşumuzun dehşetini kendilerine haber de vermiş idi.

﴿فَتَمَارَوْا بِالنُّذُرِ﴾ Fakat onlar o inzarları şekk-ü cidal ile karşıladılar. 37.

﴿وَلَقَدْ رَاوَدُوهُ عَنْ ضَيْفِهِ﴾ kasem ile söylerim ki o gelen müsafirlerinden dolayı

mutalebede bulundular - müsafirlerinden murad almak, fücür etmek için gidip geldiler. Tazyik etmek

istediler ki müsafirleri Hazreti İbrahimin müsafirleri olan Resuller idi. ﴿فَطَمَسْنَا أَعْيُنَهُمْ﴾

Onun üzerine biz de gözlerini siliverdik - ya'ni yüzlerinde eseri bile kalmıyacak vechile silme kör ettik, eve

girdikleri halde hiç bir şey göremez oldular, nereden çıkacaklarını bile bilemediler de Hazreti Lût tuttu

çıkardı ﴿فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذْرٍ﴾ bu suretle haydin azâbımı inzarlarımı dadın dedik 38.

﴿وَلَقَدْ صَبَّحَهُم بُكْرَةً﴾ celâlim hakkıçin sabahleyin erkenden de onları bastırdı

﴿عَذَابٍ مُّسْتَقَرًّا﴾ müstekır, ya'ni üzerlerinde

Sh:»4651

kararını bulmuş defolunmaz, yâhud onları karargâhları olan Cehenneme götürene kadar devam eden bir

azâb 39. ﴿فَذُوقُوا عَذَابِي وَنُذْرٍ﴾ haydi şimdi azâbımı ve inzarlarımı dadın bakalım - ya'ni

böyle denerek bastırdı, yâhud bu ifade onların istihkaklarını beyan için temsili bir hitabdır. Bunlar zevklarına

düşkün oldukları için cezalarında da « فَذُوقُوا » ile tehekküm yapılmıştır. Bunlar gibi inzarları tekzib

eden muasır kâfirler hakkında da buyuruluyor ki 40.

﴿وَلَقَدْ يَسَّرْنَا الْقُرْآنَ لِلذِّكْرِ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ şanınamına Kur'anı da

müyesser kıldık düşünmek için, fakat hani düşünen?.

Beşinci kıssa:

﴿٤١﴾ وَلَقَدْ جَاءَ آلَ فِرْعَوْنَ النُّذُرُ ﴿٤٢﴾ كَذَّبُوا بِآيَاتِنَا
كُلَّهَا فَاخَذْنَا هُمْ أَخَذَ عَزِيزٍ مُّقْتَدِرٍ ﴿٤٣﴾

Meali Şerifi

Şanım hakkıçin ali Fir'avne de geldi inzar edici Peygamberler 41 Âyetlerimiz hepsini tekzib ettiler biz

de onları öyle bir tutuşla alıverdık ki muktedir bir azîze öyle yaraşır 42

Bu kıssalardan hissaya gelince;

Sh:»4652

﴿٤٣﴾ أَكْفَارُكُمْ خَيْرٌ مِنْ أَوْلَائِكُمْ أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزُّبُرِ
﴿٤٤﴾ أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرُونَ ﴿٤٥﴾ سِيَهْزَمُ الْجَمْعُ
وَيُوَلُّونَ الدُّبُرَ ﴿٤٦﴾ بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ وَالسَّاعَةُ أَدْهَى وَأَمَرُّ
﴿٤٧﴾ إِنَّ الْمُجْرِمِينَ فِي ضَلَالٍ وَسُعُرٍ ﴿٤٨﴾ يَوْمَ يُسْحَبُونَ
فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُقُوا مَسَّ سَقَرٍ ﴿٤٩﴾ إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ
خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ ﴿٥٠﴾ وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَاحِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ
﴿٥١﴾ وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ ﴿٥٢﴾ وَكُلُّ
شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ ﴿٥٣﴾ وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌّ
﴿٥٤﴾ إِنَّ الْمُتَّقِينَ فِي جَنَّاتٍ وَنَهَرٍ ﴿٥٥﴾ فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ
عِنْدَ مَلِكٍ مُقْتَدِرٍ ﴿٥٦﴾

Meali Şerifi

Sizin kâfirleriniz onlardan hayırlımı? Yoksa sizin için kitaplarda bir berâetmi var? 43 Yoksa biz

yardımlaşır bir cem'iyyetiz mi diyorlar? 44 Her halde o cem'iyyet bozulacak ve arkalarını dönüp gidecekler

45 Daha doğrusu onların asıl mev'idi saattir ve o saat daha acı ve daha belâ ve bedterdir 46 Muhakkak ki

mücrimler şaşkınlık ve çılgınlıklar içindedirler 47 O gün ki yüzleri üstü ateşte sürüklenecekler tadın ne imiş
diye messi Sakar 48 Haberiniz olsun ki biz her şey'i bir kaderle yaratmışızdır 49 Emrimiz de başka değil
birdir, bir lemhi basar gibidir 50

Sh:»4653

Celâlim hakkıyçin emsalinizi hep helâk da ettik fakat hani düşünen? 51 Bununla beraber işledikleri her şey
defterlerdedir 52 Ve küçük büyük hepsi satra geçmiştir 53 Şübhesiz müttekiler Cennetlerde nur içinde 54
Sadakat meclisinde, kudretine nihayet olmyan bir şehinşahın huzuru kibriyasında 55

43. ﴿اَكْفَارُكُمْ﴾ Sizin kâfirleriniz - hitab, ehli Mekkeye, dolayısıyla Araba, dolayısıyla karni ehîr

insanlarıdır. Ey bu zaman insanları! sizin gâvurlarınız ﴿خَيْرٍ مِنْ أَوْلِيَّكُمْ﴾ onlardan

hayırlı mı? - Ya'ni kavmi Nuhtan Fir'avne kadar helâkleri zikrolunan kâfirlerden daha mı kuvvetli yâhud

Allahın azâbından kurtulmak için daha mı yararlıkl? ﴿أَمْ لَكُمْ بَرَاءَةٌ فِي الزَّبْرِ﴾ Yoksa

sizin için kitaplarda bir berâet mi var? - Ya'ni âhir zaman insanları ne kadar küfr-ü isyan ederlerse etsinler

indallah ceza ve mes'uliyetleri yoktur diye beraetinize dair kütübi semaviyyede bir sarahat mı var? 44.

﴿أَمْ يَقُولُونَ نَحْنُ جَمِيعٌ مُنْتَصِرُونَ﴾ Yoksa biz yardımlaşır muntazam bir cem'iyetiz,

öcümüzü alır kendimizi kurtarırız mı diyorlar? - Bu, kuruni ehîre insanlarında cem'iyyet ve medeniyet

vasıtalarının çoğalacağına ve onunla iftihar olunacağına delâlet eder. Lâkin 45.

﴿سِيَهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبْرَ﴾ O cem'iyyet muhakkak bozulacak ve arkalarını

dönecekler - İbni Ebi Hâtim, ve Evsatta Taberanî ve İbni Merduye Ebu Hüreyreden şöyle rivayet etmişlerdir:

Dedi ki: «سِيَهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبْرَ» kavlini Allah tealâ Peygamberine Bedir

gününden evvel Mekke'de iken indirildi ve Ömer ibni hattab radiyallahü anh şöyle dedi: Ya Resulâllah

hangi cem'iyyet bozulacak dedim, vaktâ ki Bedir günü oldu ve Kureyş bozuldu, Resulullah'a

baktım

Sh:»4654

arkalarından kılıcı çekmiş, «سِيَهْزَمُ الْجَمْعُ وَيُوَلُّونَ الدُّبْرَ» diyordu. Bu suretle bu

ayetin Bedir günü için bir mu'cize olduğu anlaşıldı 46. ﴿بَلِ السَّاعَةُ مَوْعِدُهُمْ﴾ daha

doğrusu saat onların asıl mev'idleri - ya'ni o hezimet onların tam ukubetleri değil bir mukaddimedir. Asıl

mi'adları azablarının va'dolunduğu zaman saattir. ﴿وَالسَّاعَةُ آدْهَى﴾ O saat ise daha büyük

dâhiye -Dâhiye, kurtulmak çaresi olmiyan belâ ve musibet ﴿وَأَمْرٌ﴾ ve daha acı, daha bedter 47.

﴿إِنَّ الْمُجْرِمِينَ﴾ Şübhe yok ki mücrimler - gerek evvelkiler gerek sonrakiler

içinde - yâhud çılgınlıklar, delilikler içindedirler. 48.

﴿يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَىٰ وُجُوهِهِمْ﴾ O yüzleri üstü Cehennem ateşi

içinde sürüklenecekleri gün - denecek ﴿ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ﴾ tatın bakalım messi sekarı - bir

ismi, de sekar olan Cehennemin dokunuşu, ohşayışı ne imiş? Nasılmış?

SEKAR, صَقَرٌ ، سَقَرٌ gibi güneş çalmak denilen yakıştır ki rengi değiştirir. Sekar, bu

ma'nadan me'huz olarak Cehenneme alem yapılmıştır ki alemiyet ve te'nis ile gayri münsarıftır. Ucme

deyenler de olmuştur. Surei müddessirde «

مَا أَدْرِيكَ مَا سَقَرٌ ، لَا تَبْقَىٰ وَلَا تَذَرُ ، لَوْ آحَاةٌ لِلْبَشَرِ ، عَلَيْهَا
﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ çünkü

biz her şey'i bir kader ile halk etmişizdir. - Her şey'in vukuundan evvel ezelde ilmi ilâhîde mukadder olan bir

kaderi, ya'ni haysiyeti ilmiyesi vardır ki kazasının cereyanı, fi'len yaradılışı o kadere göre vaki' olur. Onu

başkası istediği gibi icab ve ta'yin (determine) edemez. Onun

için mücrim, kendi keyf ve iradesine göre cürmün mahiyet ve mukadderatını değiştiremez. Kaderde akibeti

bedbahtlık, mes'uliyet, mahkûmiyet ile Cehenneme götürmek olan cürm-ü meası sevab ve saadet

vesîlesi yapılamaz. Onun için mücrimler mücrim oldukları haysiyetten dalâl ve nîran içindedirler.

KADER, abdin iradei cüz'iyesine münafi de değildir. Çünkü ihtiyarî fiillerin vukuu için iradei cüz'iyeye

dahi kader cümlesindedir. O halk ve fi'lin nasıl olduğuna ya'ni kaderin kaza ile icrasına gelince 50.

﴿وَمَا أَمْرُنَا﴾ bizim emrimiz de - Ya'ni işimiz yâhud her hangi bir şeyi halk için buyurultumuz da -

başka değil ﴿إِلَّا وَاحِدَةً﴾ ancak birdir - Bir kelimededen veya bir lemhadan ibarettir

﴿كَلِمَةٍ بِالْبَصْرِ﴾ basarlar bir lemha gibi - gözle seri' bir bakış lahzası, ya'ni bur şuur ânı gibi

ki «إِنَّمَا أَمْرُهُ إِذَا أَرَادَ شَيْئًا أَنْ يَقُولَ لَهُ كُنْ فَيَكُونُ» buyurulduğu

üzere bir «kün» emrinden ibarettir. Hakikatte illeti tamme bu kün emridir. Illet, vakı' olunca ma'lûl de hemen

olur. Onun için o cem'iyetler nasıl bozulacak, o saat nasıl olacak, mücrimler o mukadderata nasıl

sürüklenecek diye tereddüde mahal de yoktur. «O!» deyince hepsi olur. 51.

﴿وَلَقَدْ أَهْلَكْنَا أَشْيَاعَكُمْ﴾ Hem emsalinizi hep helâk etmişizdir - düşünseniz siz de

gitmek üzere bulunduğunuzu anlarsınız ﴿فَهَلْ مِنْ مُدَكِّرٍ﴾ fakat hani düşünen? - Denebilir ki

Dünyadan kötüler de gidiyor, iyiler de, fanîliği ve helâki düşünmekten ne çıkar? Bu gibi mukadder sualleri

halletmek üzere buyuruluyor ki 52. ﴿وَكُلُّ شَيْءٍ فَعَلُوهُ فِي الزُّبُرِ﴾ onunla beraber

işledikleri her şey defterlerde yazılı - ya'ni kendileri helâk olup gitmekle beraber iyi ve kötü bütün fiilleri

kitablarına, amel defterlerine yazılıdır

Sh:»4656

53. ﴿وَكُلُّ صَغِيرٍ وَكَبِيرٍ مُسْتَطَرٌ﴾ hem küçük büyük hepsi satra geçmiştir - demek ki

insanın helâktan sonra da bir istikbali vardır. Ve onun orada hakikatı Dünyada yaptığı fiillerin hasılasıdır.

Hak tealânın indinde mîzana konacak ancak odur. Ona göre haşır olunacaktır. Helâkinden sonra hakikatın

böyle olacağını düşünen bir kimse ise elbette defterini küfr-ü cürm ile kirletmek istemez. Zira 54.

﴿فِي جَنَّاتٍ﴾ şübhesiz ki müttekiler - küfr-ü isyandan korunanlar ﴿إِنَّ الْمُتَّقِينَ﴾

Cennetlerde ﴿وَنَهْرٍ﴾ ve nur ceyranı içindedir. - Burada neher «nehr» gibi ırmak ma'nasına olmak

mütebadir görünürse de nehar maddesinden nur ve aydınlık ma'nasına olmak daha lâtıffir. 55.

﴿فِي مَقْعَدٍ صِدْقٍ﴾ Mak'adi sıdıka - sıdık makadı, sıdık meclisi, sadakat sandalyesi. Ya'ni

sadıklara mahsus olan ve yalan çıkması, zeval bulması ihtimali olmıyan sabit bir makam ve mevkıde

﴿عِنْدَ مَلِكٍ مُّقْتَدِرٍ﴾ gayet ıktıdarlı, ya'ni kudretine nihayet olmıyan bir melîkin: pek büyük

mülk sahibi bir şehinşahın huzuri kibriyasında - ki Rahman tealâdır. MELÎK, MUKTEDİR isimlerinde tenvin,

azamet içindir. Demişlerdir ki Hak sübhânehu burada indiyet ve kurbi ibham ve melîk-ü muktediri tenkir ile

irad buyurmakla mülk ve kudretinin künhünü fehimler ihata edemeyeceğine ve onun huzuri izzetine

yakınlık « مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ » kabîlinden ta'rif ve beyana

sığmıyacak gayet büyük bir saadet ve keramet olduğuna işaret buyurmuştur. Âlusî der ki: ba'zı eserlerde

varid olduğuna göre duânın müstecab olmasında bu iki ismi celîlin bir şânı vardır. İbni Ebî Şeybe Saiyd ibni

Müseyyebden tahrir etmiştir: demiş ki mescide girdim sabah oldu zannediyordum, meğerse uzun bir gece

varmış, benden başka kimse de yoktu, uyumuşum, arkamdan bir

Sh:»4657

hareket işittim, korktum, ey kalbi korku dolan, korkma da: «

اللَّهُمَّ إِنَّكَ مَلِيكٌ مُّقْتَدِرٌ مَا تَشَاءُ مِنْ أَمْرٍ يَكُونُ = Allahım, sen

şübhesiz bir meliki muktedirsin, de, sonra da gönlüne ne doğarsa iste» dedi,ondan sonra Allah tealâdan

ne istedimse müstecab kıldı. «

اللَّهُمَّ إِنَّكَ مَلِيكٌ مُّقْتَدِرٌ مَا تَشَاءُ مِنْ أَمْرٍ يَكُونُ، فَوْقَ لِي

فِيمَا أَنَا بِصَدَدِهِ وَ أَسْعَدَنِي فِي الدَّارَيْنِ وَ أَعَدَنِي مِنْ فِتْنَةِ
الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ وَنَجَّنَا مِمَّا نَخَافُ يَا خَفِيَّ الْأَلْطَافِ وَ
صَلَّى اللَّهُ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَ عَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ
«وَالْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ»

"Ey Allah'im sen kudretli bir meliksin, ne istersen o olur. Şu anda içinde bulunduğum durumda beni başarılı

kıl. Dünya ve ahirette bana mutluluk ver. Hayat ve ölüm fitnesinden beni korusun ve korktuğumuz şeylerden

bizi emin eyle, ey gizli, lütufta bulunan Allah'im rahmeti seyidimiz Muhammed üzerine, ailesine ve

ashabına olsun. Hamd, alemlerin Rabbi Allah'adır."